

İŞ GÜVENLİĞİ İKLİMİ ALGISININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ TEHLİKELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA¹

THE EFFECTS OF THE OCCUPATIONAL SAFETY CLIMATE PERCEPTION ON BUSINESS LIFE HAZARDS: AN IMPLEMENTATION IN THE CONSTRUCTION SECTOR

Halil Emre ASLAN

*e-mail: h.emreaslan@gmail.com

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İŞ Güvenliği Ana Bilim Dalı,
Çanakkale, Türkiye

ÖZET

Yapılan bu araştırmada inşaat sektöründe çalışan bireylerde inŐ güvenliği iklimi algısının inŐ yaşamındaki tehlike algısı ile iliŐkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 9 kadın ve 120 erkek olmak üzere toplam 129 inşaat çalışanı katılmıştır. Araştırmaya katılan çalışanların inŐ güvenliği iklimi algılarının belirlenmesinde Glendon & Litherland (2001) tarafından geliştirilen “İŞ Güvenliği İklimi Ölçeği” , inŐyerindeki tehlike algılarının belirlenmesinde Hald (2018) tarafından geliştirilen “İŞyeri Tehlike Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Her iki ölçeğin de öncelikli olarak Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi için SPSS 24.0 for Windows programı kullanılmıştır. Ölçek alt boyut puanlarının birbirlerinin arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılırken, demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında One Way ANOVA analizi ve Independent T test analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda çalışanların inŐ güvenliği iklimi algıları alt boyutları ile inŐyeri tehlike algıları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu tespit edilmiştir (p<0.05). Bunun yanında çalışanların inŐ güvenliği iklimi algılarının mesleki kıdem ve inŐyeri kazası geçirmiş olma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği (p<0.05), inŐyeri tehlike algılarının ise mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği (p<0.05), buna karşılık inŐyeri tehlike algısının çalışanların inŐ kazası geçirmiş olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (p>0.05). Sonuç olarak inşaat sektöründe çalışan bireylerde inŐyerinde güvenlik iklimi algısının inŐ yaşamındaki tehlike algısı üzerinde belirleyici olduğu söylenebilir.

Keywords: İnşaat Sektörü, İŞ Güvenliği İklimi, İŞyeri Tehlike Algısı

ABSTRACT

In this study conducted, it is aimed to examine the relationship between the perception of occupational safety climate and the perception of hazard in business life in individuals who work in the construction industry. 129 construction workers, who include 9 women and 120 men, participated in the study. The ‘Work Safety Climate Scale’ which was developed by Glendon & Litherland (2001) was used to determine the occupational safety climate perceptions of the employees who participate in the study, and the ‘Workplace Hazard Perception Scale’ which was developed by Hald (2018) was used to determine the hazard perceptions in the workplace. Turkish validity and reliability studies of both scales were conducted primarily. SPSS 24.0 for Windows program was used to analyse the data obtained. While Pearson Correlation analysis was used to examine the relationships between scale subscale scores, One-Way ANOVA analysis and Independent T test analysis were used to compare scale scores according to demographic variables. At the end of the study, it was determined that there are significant relationships between the occupational safety climate sub-dimensions of the employees and their perception of workplace hazard (p<0.05). In addition, it was concluded that there is a significant difference between the occupational safety climate perceptions of the employees according to their professional seniority

¹ Bu çalışma yazarın Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İŞ Güvenliği Ana Bilim Dalı’nda bulunduğu yüksek lisans tezinden türetilmiŐtir.

and having a workplace accident ($p<0.05$), the workplace hazard perceptions differ significantly according to the professional seniority variable ($p<0.05$), on the other hand, the workplace hazard perception of the employees does not differ significantly according to having a workplace accident ($p>0.05$). As a result, it can be said that the perception of safety climate in the workplace is determinative on the perception of hazard in business life in individuals who work in the construction industry.

Anahtar Kelimeler: Construction Sector, Occupational Safety Climate, Workplace Hazard Perception

JEL CODE:I12

GİRİŞ

Endüstri devrimi ile beraber teknolojik ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler sonucunda üretim yöntemlerinin değişmesi ve üretimde makineleşme ile kurumlar da dönüşüm yaşamaya başlamıştır. Endüstrileşmedeki bu hızlı değişim neticesinde, kurumlarda gereken tedbirlerin alınmaması nedeniyle iş kazalarının artması, iş sağlığı ve güvenliği noktasında önemli sorunların yaşanmasına sebep olmuştur. Bu dönemde üretim unsurlarından biri olarak nitelendirilen insan faktörünün, güvenlik ve sağlıkla ilgili yaşadığı problemler çok dikkate alınmamıştır. Ancak bu problemler üretim ve iş verimlilik düzeyini tehdit ettiği anda daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Bu kapsamda kurumlarda iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin çalışmalar hızlanmıştır (Ören & Er, 2016). Karahan'a (2014) göre de endüstrileşme, teknoloji ve diğer alanlarda yaşanan hızlı değişimler sonucunda iş ve çalışma şartlarında birçok değişiklik yaşanmaktadır. Bu durum işgörenlerin ruhsal, bedensel ve fiziksel sağlık durumunun korunmasını gündeme taşımaktadır. Bu durum sonucunda öncelikle "İşçi Sağlığı ve Güvenliği" olarak dikkati çeken kavram zamanla yetersiz kalması nedeniyle "İş Sağlığı ve Güvenliği" olarak daha kapsamlı bir ifade biçimini almıştır. Böylelikle işgörenlerin sağlık ve güvenliğinin yanı sıra iş şartları ve ortamının da güvenli ve sağlıklı olması hedeflenmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği kavramının dana iyi anlaşılması için öncelikli olarak literatürde sağlık kavramına ilişkin yapılan tanımların incelenmesi önemli bir konudur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün açıklamasına göre sağlık: Herhangi bir güçsüzlük ve hastalık halinin olmadığı, sosyal, fiziksel ve ruhsal yönden tam anlamı ile bir iyi olma durumudur. Ruhsal, sosyal ve fiziksel açıdan tam iyilik durumunda olmak anlamına gelmektedir (Altuğ, 2013). Kavramsal olarak iş sağlığı ise temelde iş ve işyeri şartlarının potansiyel açıdan, kişinin sağlığını riske atmayacak şekilde sağlıklı kılınması ve bu durumun korunmasını ifade etmektedir (Cabuş, 2014: 3). Bu bağlamda iş sağlığı teriminin sadece bedensel sağlık anlamı barındırmadığı bununla beraber ruh sağlığını da kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, işçiler ruhsal ve fiziksel yönden kendi özelliklerine uygun yerlere yerleştirmeleri ve iş-işçi uyumunun sağlanması işçi sağlığının temel faktörleri arasında olup, bu temel faktörlere işçinin işi nedeniyle doğan sebeplerle yaşanabilecek sağlık sorunları veya meslek hastalıklarına dair alınabilecek her türlü önlem girmektedir (Sayıntürk, 2014).

Kavram olarak iş güvenliği ise "işgörenler bakımından tehlike barındıran iş ortamının, işletme güvenliği yaratılarak var olan ve muhtemel risk durumlarının ortadan kaldırılmaya çalışılması; iş ortamının, işgörenlerin rahat edebileceği şekilde ve kendilerini güven içinde hissedebilecekleri bir ortama dönüştürülmesi ve bu kapsamda gerçekleştirilebilecek her türlü faaliyet" olarak açıklanmıştır. Bu durum iş güvenliği koşullarının yaratılması kapsamında yapılan eylemlerin, işverene bir takım yetki ve görevler verilmesi, iş güvenliği terimini, iş sağlığına kıyasla daha teknik bir kavram halini almaktadır (Demir, 2015).

İş sağlığı ve güvenliğinin ön planda tutulmadığı işletmelerde iş kazası ve meslek hastalıkları yaygın olarak rastlanan bir durumdur. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Md.3) iş kazası, "İşyerinde ya da işyeri haricinde işin devam ettirilmesi sebebiyle yaşanan ölüme neden olan veya fiziksel bütünlüğünü fiziksel veya ruhsal engelli duruma getiren olay" olarak açıklamıştır (Kaplan, 2014). SSK md.11/A bendine göre iş kazası; a) sigortalının işyerinde

olduğu sırada, b) işveren tarafından gerçekleştirilmekte olan iş sebebiyle, c) sigortalının işveren tarafından farklı bir birime görevlendirilmesiyle asıl işini yapmadan geçen sürede, d) emziren kadın sigortalının bebeğini emzirmek için ayrılan sürelerde, e) sigortalıların işveren tarafından sağlanan bir araçla işin yapıldığı ortama toplu olarak sevk edilmesi sırasında, bu durum ve koşullardan birinde yaşanan ve sigortalıya o sırada veya daha sonra ruhsal veya fiziksel olarak sorun yaratan olaydır (Özel, 2009). Meslek hastalığı ise “İşgörenlerin gerek kullanılan ham madde gerekse çevre şartlarının etkisinde kalarak yaşadıkları akut veya kronik hastalık, sakatlık ya da ruhsal sorunlardır” şeklinde açıklanmıştır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 14. Maddesi kapsamında meslek hastalığı “sigortalının çalıştığı veya yerine getirdiği işin niteliği nedeniyle tekrar eden bir sebeple veya işin sürdürülme şartları dolayısıyla yaşadığı kronik veya akut rahatsızlık, ruhsal veya fiziksel engellilik durumlarıdır” şeklinde açıklanmıştır (MEB, 2013).

İş kazaları ve mesleki rahatsızlıkların çoğalmasında, iş sağlığı ve güvenliği konusuna daha fazla yoğunlaşılması gereğine dikkat çekmiştir. İşgörenlerin önemli bir kısmı ev haricindeki vakitlerinin büyük bir bölümünü çalıştıkları iş yerlerinde harcamaktadırlar. Bugünün iş koşullarında birçok unsur işgörenin ruhsal ve fiziksel sağlığını tehdit etmektedir. Bir işgörenin hastalanması veya bir iş kazası yaşaması durumunda, işgören, öncelikle kendisinden beklenen sosyal rolü yerine getiremeyecektir. Öte yandan bireyin iş kazası veya meslek hastalığı sebebiyle işinden uzak kalması öncelikle kendisini ve varsa bakmakla mükellef olduğu ailesini ve çalıştığı kurumu olumsuz yönden etkilemektedir (Çabuş, 2014).

İş sağlığı ve güvenliğinin ön planda olduğu tehlikeli meslek gruplarının başında inşaat işçiliği gelmektedir. Bu nedenle son yıllarda inşaat işçilerinde iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi düzeyi ile güvenlik iklimi algılarının ele alındığı birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Temel (2017)’in yapmış olduğu çalışmada inşaat alanında çalışanların güvenliğine dair hangi uygulamaların yapıldığı ve işgörenlerin bu konudaki düşüncelerinin neler olduğunun tespit edilmesi hedeflenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda işgörenlerin sorunlu iş ortamında çalıştığı, iş sağlığı ve güvenliği algılarının orta seviyenin altında olduğu, iş güvenliği faaliyetlerine dikkat edilmediği, bu konudaki algılarının eğitim seviyeleri ile alakalı olduğu ve her personelin algı düzeyinin farklılık sergilediği belirlenmiştir. Obuz (2016)’un yapmış olduğu çalışmada inşaat sektöründe çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi düzeylerini tespit etmeyi hedeflemiştir. Yapılan araştırma sonucunda iş güvenliğinin göz önünden bulundurulmadığı, meydana gelen kazaların sayısının açık olduğu, işgörenlerin eğitim seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yetersiz kaldığı, işgörenlerinin önemli bir bölümünün eğitim seviyelerinin ilköğretim, ortaokul ve lise olduğu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilinçsiz olduğu ve herhangi bir kursa gidilmediği belirlenmiştir. Külekçi (2012)’nin yapmış olduğu çalışmada gemi yapım sanayisinde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda algılarının incelenmesini belirtmeyi hedeflemiştir. Yapılan araştırma sonucunda tersanelerde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konularında destek almadıkları, işgörenlerin önemli bir bölümünün erkek olduğu ve zor koşullarda işini yerine getirdiği, işgörenlerin uygun sağlık kontrollerinden geçmedikleri, iş güvenliği konusuna özen göstermedikleri ve nasıl bir metot izlemeleri gerektiği noktasında yeterli olmadıkları, pek çoğunun iş kazası neticesinde iş devam edemedikleri, diğer kazazedelerin ise yaşamını yitirdiği belirlenmiştir.

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, bunun yanında iş kazaları ve meslek hastalıklarının en aza indirilmesi işletmelerde güvenlik ikliminin sağlanması ile mümkündür. Güvenlik konusunda yapılan çalışmalar, iş yerinde güvenliğini başlıca belirleyicilerinin, iş çevresi ve yönetim faaliyetleri olduğundan yola çıkarak, güvenlik iklimi terimine yoğunlaşmaktadır. Güvenlik iklimi, bir kurumun güvenlik performansının sağlanmasına ve muhtemel sistemsel hataların erken tespitine verdiği öneme, işgörenlerin ne kadar güvendiğinin bir kriteridir

(Tüzüner & Özarslan, 2011). Zohar (1980)'ın yapmış olduğu tanımda güvenlik iklimi, örgüt ikliminin bir sonucu olup, iş ortamına dair paylaşılan algıları anlatır. Neal & Griffin (2006) güvenlik iklimini, işgörenlerin, güvenlik konusundaki mevcut pratikleri, uygulama ve politikaları bireysel anlamda nasıl algıladıklarının bir ürünü şeklinde tanımlar. Özellikle güvenlik iklimi, bir kurumun güvenlik eğilimli gayretlerinin kurumun başlıca ortağı olan işgörenler tarafından nasıl anlaşıldığını ifade etmektedir (Akt. Eryılmaz ve ark., 2019). Görüldüğü üzere güvenlik iklimiyle alakalı birçok tanım mevcuttur. Güvenlik iklimi tanımları, işgörenlerin güvenlik algıları üzerinde toplanmaktadır. Buradan yola çıkarak güvenlik iklimi için kısaca, iş ortamında güvenlik konusunda genel davranış, algı, kanaat ve tutumlar sonucu ortaya çıkan atmosfer olarak ifade edilebilir (Ören & Er, 2016).

Literatürde yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman inşaat sektörü iş kazalarının ve meslek hastalıklarının oldukça sık görüldüğü bir alan olmakla beraber, iş güvenliğinin sağlanması ve işçi sağlığının korunmasında işlerinde güvenlik iklimi oluşturulması oldukça önemlidir. İnşaat sektöründe iş güvenliği ikliminin sağlanabilmesi için öncelikli olarak inşaat sektöründe iş güvenliği iklimi algısının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada inşaat sektöründe iş güvenliği iklimi algısının çalışma yaşamındaki tehlikeler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda yaygın olarak kullanılan gözleme dayalı (görgül) araştırma modellerinden “Tarama Modeli” kullanılmıştır. Gözleme dayalı araştırmalar araştırmacıların yanıt bulmak istedikleri soruları cevaplamak, yanıt bulmak istenen soruların doğru olup olmadığını test etmek istedikleri durumlarda hipotezler geliştirilerek, anket ve ölçekler kullanarak gerçekleştirdikleri araştırmalardan meydana gelmektedir. Bunun yanında gözleme dayalı gerçekleştirilen çalışmalarda araştırmacılar denencelerini (hipotezler) test etmek amacıyla elde edilen verileri istatistiksel analize dâhil etmektedir. Gözleme dayalı araştırmalar içerisinde yaygın olarak kullanılan tarama tipi araştırmalar büyük örneklem gruplarının araştırmaya konu olan özelliklerinin (cinsiyet, yaş vb.) belirlenmesinde kullanılan araştırma yöntemi olarak da bilinmektedir (Can, 2014).

Araştırma Grubu

Yapılan bu çalışmaya inşaat sektöründe faaliyet gösteren firmalarda çalışan 9 kadın ve 120 erkek olmak üzere toplam 129 çalışan katılmıştır. Araştırmaya katılan çalışanların demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Çalışanların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Cinsiyet	Kadın	9	7,0
	Erkek	120	93,0
Eğitim durumu	İlkokul	67	51,9
	Ortaokul	54	41,9
	Lise	5	3,9
	Ön lisans	3	2,3
	18-25 yaş	5	3,9
Yaş grubu	26-33 yaş	30	23,3
	34-41 yaş	55	42,6
	42-49 yaş	31	24,0
	50 ve üzeri yaş	8	6,2
	Ofis çalışanı	10	7,8
Görev	Mekanik tesisat	24	18,6
	Kaba inşaat	22	17,1
	İnce inşaat	34	26,4
	Saha lojistik	20	15,5
	Duvarcı	12	9,3
Mesleki kıdem	Amele	7	5,4
	1-9 yıl	18	14,0
	10-19 yıl	72	55,8
	19+ yıl	39	30,2
İş kazası geçirdi mi	Evet	56	43,4
	Hayır	73	56,6
İş kazası sonucu	Ciddi yaralanma	13	23,2
	Küçük yaralanma	42	75,0
	Sakatlık	1	1,8
İş kazası tehlikesi geçirdi mi	Evet	26	20,2
	Hayır	103	79,8

Araştırmaya katılanların %7'si kadın, %93'ü erkeklerden oluşmaktadır ve %51,9'u ilkokul mezunu, %41,9'u ortaokul mezunu, %3,9'u lise mezunu, %2,3'ü ön lisans mezunudur. Katılımcıların %3,9'u 18-25 yaş grubunda, %23,3'ü 26-33 yaş grubunda, %42,6'sı 24-41 yaş grubunda, %24'ü 42-49 yaş grubunda, %6,2'si 50 ve üzeri yaş grubundadır. Araştırmaya katılanların %7,8'i ofis çalışanı, %18,6'sı mekanik tesisat çalışanı, %17,1'i kaba inşaat çalışanı, %26,4'ü ince inşaat çalışanı, %15,5'i saha lojistik çalışanı, %9,3'ü duvarcı, %5,4'ü amele olarak görev yapmaktadır ve %14'ü 1-9 yıldır çalışırken, %55,8'i 18-19 yıldır çalışmakta, %30,2'si 19+ yıldır çalışmaktadır. Katılımcıların %43,4'ü iş kazası geçirmiş ve iş kazası geçirenlerin %23,2'si ciddi yaralanma, %75'i küçük yaralanma, %1,8'i sakatlık geçirmiştir. Katılımcıların %20,2'si ise iş kazası tehlikesi geçirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan çalışanların mesleki kıdem düzeylerine ve iş kazası geçirmiş olma durumlarına ilişkin bilgilerin belirlenmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan çalışanların iş güvenliği iklimi algılarının belirlenmesinde Glendon & Litherland (2001) tarafından geliştirilen "İş Güvenliği İklimi Ölçeği" Türkçe'ye uyarlanarak kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına ilişkin bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 2. İş Güvenliği İklimi Ölçeği Hesaplanan Döndürülmüş Faktör Yükleri

Değişken kodu	İletişim ve destek	Prosedürlerin yeterliliği	İş baskısı	Kişisel koruyucu donanım	Güvenlik kuralları
b21	,827				
b20	,807				
b19	,780				
b18	,747				
b17	,599				
b2		,747			
b6		,746			
b5		,732			
b3		,653			
b1		,645			
b4		,639			
b23			,848		
b24			,838		
b25			,761		
b14				,798	
b15				,761	
b13				,597	
b29					,798
b30					,782
b31					,746
İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,801	,777	,854	,848	,788
Hesaplanan Genel İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)			,795		
Açıklanan Varyanslar	16,739	15,671	13,046	11,680	11,496

Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi – Döndürme Yöntemi: Varimaks Döndürmesi

İş güvenliği iklimi ölçeğinde faktör yükü ,50'nin altında kalan maddeler olan 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 22, 26, 27, 28 maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra yeniden faktör analizi yapılmıştır ve ölçeğin 5 faktör / boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerden birinci faktörün açıkladığı varyans %16,739, ikinci faktörün açıkladığı varyans %15,671, üçüncü faktörün açıkladığı varyans %13,046, dördüncü faktörün açıkladığı varyans %11,680, beşinci faktörün açıkladığı varyans %11,496, ölçeğin toplamda açıkladığı varyans ise %68,632'dir. Güvenilirlik düzeyini ifade eden Cronbach's Ahpla iç tutarlık katsayıları incelendiğinde, birinci faktörün %80,1 güvenilir olduğu, ikinci faktörün %77,7 güvenilir olduğu, üçüncü faktörün %85,4 güvenilir olduğu, dördüncü faktörün %84,8 güvenilir olduğu, beşinci faktörün %78,8, ölçeğin toplamda ise %79,5 güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 3. İş Güvenliği İklimi Ölçeği Değişken Ortalamaları

Faktör	Ölçek maddeleri	Değişken ortalaması	Standart sapma	Faktör ortalaması
İletişim ve destek	b1	2,98	,815	3,36
	b2	3,19	,808	
	b3	3,33	,698	
	b4	3,55	,661	
	b5	3,56	,706	
	b6	3,60	,702	
Prosedürlerin yeterliliği	b13	3,52	,919	3,44
	b14	3,34	,906	
	b15	3,48	,911	
	b17	3,31	1,022	
İş baskısı	b18	2,98	1,046	3,08
	b19	3,02	1,166	
	b20	2,94	1,137	
	b21	2,79	1,157	
Kişisel koruyucu donanım	b23	3,30	,965	3,43
	b24	3,46	,992	
	b25	3,54	,919	
Güvenlik kuralları	b29	3,50	,858	3,50
	b30	3,65	,957	
	b31	3,36	,998	

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda güvenlik iklimi iletişim ve destek algısının $X=3,36$ ile orta düzeyde olduğu, prosedürlerin yeterliliği algısının $X=3,44$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, iş baskısı algısının $X=3,08$ ile orta düzeyde olduğu, kişisel koruyucu algısının $X=3,43$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, güvenlik kuralları algısının $X=3,50$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan çalışanların işyerindeki tehlike algılarının belirlenmesinde Hald (2018) tarafından geliştirilen ve bu araştırmada Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan “İşyeri Tehlike Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 4. İş Yerinde Tehlike Ölçeği Hesaplanan Döndürülmüş Faktör Yükleri

Değişken kodu	Geriye kalan tehlikeler	Zemin yüzeyi tehlikeleri	Hava durumu ve aydınlatma	Maddi tehlikeler
a3	,909			
a1	,907			
a2	,906			
a4	,790			
a5	,732			
a6	,683			
a26		,851		
a25		,806		
a24		,718		
a27		,704		
a19			,895	
a20			,875	
a18			,780	
a14				,921
a15				,916
a13				,664
İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,908	,833	,851	,829
Hesaplanan Genel İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)			,778	
Açıklanan Varyanslar	26,594	17,035	16,871	15,216

Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi – Döndürme Yöntemi: Varimaks Döndürmesi

İş yerinde tehlikeler ölçeğinde faktör yükü ,50'nin altında kalan maddeler olan 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 21, 22, 23 maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra yeniden faktör analizi yapılmıştır ve ölçeğin 4 faktör / boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerden birinci faktörün açıkladığı varyans %26,594, ikinci faktörün açıkladığı varyans %17,035, üçüncü faktörün açıkladığı varyans %16,871, dördüncü faktörün açıkladığı varyans %15,216, ölçeğin toplamda açıkladığı varyans ise %75,716'dır. Güvenilirlik düzeyini ifade eden Cronbach's Ahpla iç tutarlık katsayıları incelendiğinde, birinci faktörün %90,8 güvenilir olduğu, ikinci faktörün %83,3 güvenilir olduğu, üçüncü faktörün %85,1 güvenilir olduğu, dördüncü faktörün %82,9 güvenilir olduğu, ölçeğin toplamda ise %77,8 güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 5. İş Yerinde Tehlike Ölçeği Değişken Ortalamaları

Faktör	Ölçek maddeleri	Değişken ortalaması	Standart sapma	Faktör ortalaması
Geriye kalan tehlikeler	a1	3,86	1,385	3,61
	a2	3,69	1,483	
	a3	3,71	1,433	
	a4	3,43	1,279	
	a5	3,40	1,343	
	a6	3,59	1,418	
Zemin yüzeyi tehlikeleri	a13	3,81	1,478	3,70
	a14	3,72	1,521	
	a15	3,58	1,565	
Hava durumu ve aydınlatma	a18	3,15	1,480	2,88
	a19	2,84	1,389	
	a20	2,67	1,404	
	a24	2,51	1,312	
Maddi tehlikeler	a25	2,28	1,205	2,20
	a26	2,12	1,083	
	a27	1,90	,909	

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanların geriye kalan tehlikeler algısının $X=3,61$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, zemin tehlikeleri algısının $X=3,70$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısının $X=2,88$ ile orta düzeyde olduğu, maddi tehlikeler algısının ise $X=2,20$ ile orta düzeyin altında olduğu görülmektedir.

İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin analizi için SPSS 24.0 for Windows programı kullanılmıştır. Öncelikle uç değere sahip 1 anket veri setinden çıkarılmıştır. Sonrasında araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve ölçek faktörleri belirlenmiştir. Faktörlerin güvenilir olup olmadığının belirlenmesi için güvenilirlik analizi uygulanmış ve Cronbach's Alpha değerleri güvenilirlik değeri olarak incelenmiştir. Ölçek alt boyut puanlarının birbirlerinin arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılırken, demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında One Way ANOVA analizi ve Independent T test analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 6. İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının ve İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi

		Geriyeye kalan tehlikeler	Zemin yüzeyi tehlikeleri	Hava durumu ve aydınlatma	Maddi tehlikeler	İletişim ve destek	Prosedürlerin yeterliliği	İş baskısı	Kişisel koruyucu donanım	Güvenlik kuralları
Geriyeye kalan tehlikeler	r	1								
	p									
Zemin yüzeyi tehlikeleri	r	,181*	1							
	p	,040								
Hava durumu ve aydınlatma	r	,040	-,096	1						
	p	,653	,281							
Maddi tehlikeler	r	,085	-,219*	,424**	1					
	p	,339	,013	,000						
İletişim ve destek	r	,014	-,174*	,352**	,115	1				
	p	,873	,048	,000	,194					
Prosedürlerin yeterliliği	r	-,069	,030	-,012	-,199*	-,057	1			
	p	,436	,740	,891	,024	,523				
İş baskısı	r	-,108	,381**	,115	-,031	-,241**	,100	1		
	p	,222	,000	,195	,730	,006	,259			
Kişisel koruyucu donanım	r	,070	,121	,040	-,299**	,111	,512**	,268**	1	
	p	,428	,173	,655	,001	,211	,000	,002		
Güvenlik kuralları	r	,211*	,291**	-,020	-,109	-,053	,416**	,389**	,364**	1
	p	,016	,001	,820	,218	,552	,000	,000	,000	

**p<0,01; *p<0,05

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında negatif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=-,174$; $p<0,05$), güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=,352$; $p<0,01$), iletişim ve destek algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, maddi tehlikeler algısı arasında anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan çalışanlarda güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ile maddi tehlikeler algısı arasında negatif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=-,199$; $p<0,05$), güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, zemin tehlikeleri algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çalışanlarda güvenlik iklimi iş baskısı algısı ile zemin tehlikeleri algısı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=,381$; $p<0,01$), güvenlik iklimi iş baskısı algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı, maddi tehlikeler algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Araştırmaya katılan çalışanlarda güvenlik iklimi kişisel koruyucu donanım algısı ile maddi tehlikeler algısı arasında negatif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=-,299$; $p<0,05$), güvenlik iklimi kişisel koruyucu donanım algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, zemin tehlikeleri algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) tespit

edilmiştir. Araştırmaya katılan çalışanlarda güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=,211$; $p<0,05$), güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=,291$; $p<0,01$), güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı, maddi tehlikeler algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 7. İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Testi

Alt boyut	Mesleki kıdem	N	X	Ss	F	p	Fark
İletişim ve destek	1-9 yıl	18	3,6019	,52748	2,482	,088	-
	10-19 yıl	72	3,3009	,51854			
	19+ yıl	39	3,3761	,49812			
Prosedürlerin yeterliliği	1-9 yıl	18	3,6667	,85559	5,128	,007	1>3, 2>3
	10-19 yıl	72	3,5602	,67559			
	19+ yıl	39	3,1368	,78255			
İş baskısı	1-9 yıl	18	2,9556	1,05508	,036	,964	-
	10-19 yıl	72	3,0167	,88030			
	19+ yıl	39	3,0154	,81355			
Kişisel koruyucu donanım	1-9 yıl	18	3,6667	,69546	4,270	,016	2>3
	10-19 yıl	72	3,5463	,80551			
	19+ yıl	39	3,1197	,89340			
Güvenlik kuralları	1-9 yıl	18	3,4259	,73035	3,516	,033	2>3
	10-19 yıl	72	3,6574	,84840			
	19+ yıl	39	3,2564	,62810			

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda mesleki kıdem değişkenine göre güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ($F_{(2, 126)}=2,482$; $p>0,05$) ve iş baskısı algısında ($F_{(2, 126)}=,036$; $p>0,05$) anlamlı farklılık olmadığı, prosedürlerin yeterliliği algısı ($F_{(2, 126)}=5,128$; $p<0,05$), kişisel koruyucu donanım algısı ($F_{(2, 126)}=4,270$; $p<0,05$) ve güvenlik kuralları algısının ($F_{(2, 126)}=3,516$; $p<0,05$) ise mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılık bulunan alt boyutlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc test olarak Scheffe yapılmıştır. Post hoc sonuçlarına göre güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısında mesleki kıdemi 1-9 yıl ve 10-19 yıl olan çalışanların algısının mesleki kıdemi 19+ yıl olan çalışanlardan daha yüksek olduğu, kişisel koruyucu donanım algısında ve güvenlik kuralları algısında ise mesleki kıdemi 10-19 yıl olan çalışanların algısının mesleki kıdemi 19+ yıl olan çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Kazası Geçirmiş Olma Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent T Testi

Alt boyut	İş kazası geçirmiş olma durumu	N	X	Ss	t	p
İletişim ve destek	Evet	56	3,4256	,53835	1,149	,253
	Hayır	73	3,3196	,50365		
Prosedürlerin yeterliliği	Evet	56	3,2440	,70637	-2,728	,007
	Hayır	73	3,6027	,76509		
İş baskısı	Evet	56	2,7500	,81285	-3,003	,003
	Hayır	73	3,2055	,88379		
Kişisel koruyucu donanım	Evet	56	3,1607	,91230	-3,365	,001
	Hayır	73	3,6438	,71864		
Güvenlik kuralları	Evet	56	3,1429	,73816	-4,964	,000
	Hayır	73	3,7808	,71193		

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda iş kazası geçirmiş olma durumuna göre güvenlik iklimi iletişim ve destek algısının anlamlı olarak farklılaşmadığı ($t=1,149$; $p>0,05$), prosedürlerin yeterliliği algısı ($t=-2,728$; $p<0,05$), iş baskısı algısı ($t=-3,003$; $p<0,05$), kişisel koruyucu donanım algısı ($t=-3,365$; $p<0,05$) ve güvenlik kuralları algısında ($t=-4,964$; $p<0,05$) ise iş kazası geçirmemiş olanların algısının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9. İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Testi

Alt boyut	Mesleki kıdem	N	X	Ss	F	p	Fark
Geriye kalan tehlikeler	1-9 yıl	18	3,4907	1,23996	1,496	,228	-
	10-19 yıl	72	3,7639	1,02273			
	19+ yıl	39	3,3846	1,31353			
Zemin yüzeyi tehlikeleri	1-9 yıl	18	2,6296	1,41370	7,861	,001	1<2, 1<3
	10-19 yıl	72	3,8426	1,31200			
	19+ yıl	39	3,9487	1,02751			
Hava durumu ve aydınlatma	1-9 yıl	18	3,1111	1,19367	,572	,566	-
	10-19 yıl	72	2,7917	1,32325			
	19+ yıl	39	2,9658	1,14400			
Maddi tehlikeler	1-9 yıl	18	2,3056	,90973	,244	,784	-
	10-19 yıl	72	2,2188	1,03371			
	19+ yıl	39	2,1282	,72519			

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda mesleki kıdem değişkenine göre iş yerinde tehlike geriye kalan tehlikeler ($F_{(2, 126)}=1,496$; $p>0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($F_{(2, 126)}=,572$; $p>0,05$) ve maddi tehlikeler algısında ($F_{(2, 126)}=,244$; $p>0,05$) anlamlı farklılık olmadığı, zemin yüzeyi tehlikeleri algısında ($F_{(2, 126)}=7,861$; $p<0,05$) ise mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılık bulunan zemin yüzeyi tehlikeleri algısında farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc test olarak Scheffe yapılmıştır. Post hoc sonuçlarına göre zemin yüzeyi tehlikeleri algısında mesleki kıdemi 1-9 yıl olan çalışanların algısının mesleki kıdemi 10-19 yıl ve 19+ yıl olan çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10. İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Kazası Geçirmiş Olma Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent T Testi

Alt boyut	İş kazası geçirmiş olma durumu	N	X	Ss	t	p
Geriye kalan tehlikeler	Evet	56	3,3393	1,14811	-2,390	,018
	Hayır	73	3,8196	1,11864		
Zemin yüzeyi tehlikeleri	Evet	56	3,4583	1,22691	-1,890	,061
	Hayır	73	3,8950	1,35387		
Hava durumu ve aydınlatma	Evet	56	3,1250	1,17990	1,898	,060
	Hayır	73	2,7078	1,28012		
Maddi tehlikeler	Evet	56	2,3616	,82561	1,707	,090
	Hayır	73	2,0822	,98870		

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda iş kazası geçirmiş olma durumuna göre iş yerinde tehlike zemin yüzeyi tehlikeleri ($t=-1,890$; $p>0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($t=1,898$; $p>0,05$) ve maddi tehlikeler algısının ($t=1,707$; $p>0,05$) anlamlı olarak farklılaşmadığı, geriye kalan tehlikeler algısında ($t=-2,390$; $p<0,05$) ise iş kazası geçirmemiş olanların algısının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan çalışanların iş güvenliği iklimi algıları ile işyerindeki tehlike algıları arasındaki ilişkiler incelendiği zaman, çalışanlarda güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında negatif yönde ve düşük düzeyde, güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık iletişim ve destek algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı ve maddi tehlikeler algısı arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiye ait sonuçlara göre çalışanların iş güvenliği iklimi algıları yükseldikçe işyerindeki tehlike algılarının azaldığı görülmektedir. Bunun temel nedenlerinin başında iş güvenliği ikliminin sağlandığı işyerlerinde çalışanların daha güvenli bir ortamda çalışmalarının, buna paralel olarak işyerinde kaza riski görme düşüncelerinin azalmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda da çalışanlarda iş güvenliği iklimi ve tehlike algısı arasında anlamlı ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Karadal ve ark., 2019; Karadal & Merdan, 2017). Bunun yanında literatürde yer alan bazı çalışmalarda (Şahin, 2010; Yavuz & Doğan, 2020) işyerlerinde alınan güvenlik önlemlerinin de güvenlik iklimi ya da tehlike algısı üzerinde belirleyici olduğu rapor edilmiştir.

Araştırmaya katılan çalışanların iş güvenliği iklimi algılarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgular değerlendirildiği zaman genel olarak mesleki kıdem düzeyi yüksek olan çalışanlarda güvenlik iklimi algısının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun temel nedenlerini başında mesleki kıdem düzeyi arttıkça çalışanların tecrübe düzeylerinin yüksek olmasının, dolayısıyla iş güvenliği konusundaki riskleri yeterince önemsememelerinin yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda da (Çiftçi, 2016) iş güvenliği iklimi algısının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaştığı bulgularına ulaşılmıştır. Buna karşılık literatürde çalışanların iş güvenliği iklimi algılarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşmadığını ortaya koyan araştırma bulguları da mevcuttur (Aydın, 2018; Bayraktaroğlu ve ark., 2018; Demir, 2018; Koç, 2016). Bu kapsamda yapılan bazı çalışmalarda elde edilen sonuçların araştırma bulgularımız ile paralellik göstermediği görülmektedir. Bunun temel nedenlerin başında çalışmaların farklı

sektörlerde yapılmasının ve her sektörde çalışanlar için işyeri risk faktörlerinin birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan çalışanlarda iş kazası geçirmiş olma durumlarına göre iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı, kişisel koruyucu donanım ve güvenlik kuralları alt boyutlarına ilişkin algıların anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre, prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı, kişisel koruyucu donanım ve güvenlik kuralları alt boyutlarında iş kazası geçirmemiş olan çalışanların algı düzeylerinin daha önce iş kazası geçirmiş olan çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun temel nedenlerinin başında iş kazası geçirmemiş olanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha yüksek bilince sahip olmalarının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan çalışanların mesleki kıdem düzeylerine göre işyerindeki tehlike algıları değerlendirildiği zaman zemin yüzeyi tehlikeleri alt boyutuna ilişkin çalışan algılarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Zemin yüzeyi tehlikeleri alt boyutunda mesleki kıdem düzeyi yüksek olan çalışanlarda tehlike algısının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde mesleki kıdem düzeyi arttıkça çalışanların zemin yüzeyi tehlikeleri konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin de yükselmesinin yattığı düşünülebilir. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda da (Camkurt, 2013) mesleki kıdem arttıkça çalışanların bilgi ve donanımlarının da arttığı belirtilmektedir. Bu noktada çalışanlarda bilgi, birikim ve donanım düzeyinin yüksek olmasının işyerindeki riskleri konusunda daha bilinçli olmalarına katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan çalışanlarda daha önce iş kazası geçirme durumu değişkenine göre ele alındığı zaman çalışanların işyerindeki tehlike algılarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında çalışanların büyük bir bölümünün geçmiş yıllarda iş kazası geçirmemiş olmasının yattığı düşünülebilir. Bunun yanında çalışanların genel olarak işyeri tehlikeleri konusundaki bilgi düzeylerinin yüksek olmasının da bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülebilir. Literatürde bu konuda yapılan araştırmalarda genellikle iş kazaları ile ilişkili sosyo-demografik unsurların, çalışanların iş kazası geçirme durumlarının ve iş kazalarını önlemeye yönelik uygulamaların ele alındığı görülmektedir. Koç & Akbıyık (2011) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de iş kazalarının ve olası maliyetlerinin, İlhan ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan araştırmada temizlik işçilerinin sosyo-demografik özellikleri ve çalışma koşulları ile iş kazası ve meslek hastalığı sıklığının değerlendirildiği, Çopur ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan çalışmada ise Ege Üniversitesi Hastanesi’nde çalışan ev idaresi personelinin iş kazası geçirme durumlarının incelendiği görülmektedir. Buna karşılık inşaat işgörenlerinde iş kazası geçirme durumu ile işyeri tehlike algısı arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların ülkemizde yapılmadığı göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak, inşaat sektöründe çalışan bireylerde iş güvenliği iklimi ve işyeri tehlike algıları ile ilişkili faktörlerin incelendiği bu araştırmada çalışanların iş güvenliği iklimi algıları ile işyeri tehlikeleri algı düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiği zaman iş güvenliği iklimi alt boyutları ile işyeri tehlikeleri algı düzeyi arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bu sonuçların literatür ile kısmen paralellik gösterdiği görülmüş olup, yapılan bu çalışmada geliştirilen ölçek literatürde ilk kez kullanıldığı için alt boyutlar arasındaki ilişkilere yönelik geniş kapsamlı bir tartışma yapılamamıştır. Araştırmaya katılan çalışanların sosyo-demografik özelliklerine göre iş güvenliği iklimine ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman çalışanların iş güvenliği iklimi algılarının mesleki kıdem ve işyeri kazası geçirmiş olma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırmaya katılan çalışanların sosyo-demografik değişkenlere göre işyeri tehlike algılarına ilişkin

bulgular değerlendirildiği zaman, çalışanların işyeri tehlikelerine ilişkin algı düzeyinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna karşılık işyeri tehlike algısının çalışanların iş kazası geçirmiş olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. İnşaat sektöründe çalışan bireylerin görüşlerine göre iş güvenliği iklimi ve işyeri tehlikelerine ilişkin daha geniş kapsamlı bulgular elde edilebilmesi için farklı coğrafi bölgelerde yer alan inşaatlarda çalışan işgörenler üzerinde benzer çalışmalar yapılabilir.

2. Yapılan bu çalışmaya dahil olan bireylerde hem iş güvenliği iklimi algısının hem de işyeri tehlikelerine ilişkin algı düzeyinin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş olup, bu araştırmada çalışanlara ilişkin tüm demografik değişkenlere değinilmemiştir. Kapsamda inşaat işgörenlerinde farklı demografik değişkenlere (medeni durum, gelir düzeyi, inşaat alanının büyüklüğü, mevcut işyerinde çalışma süresi, kamu ya da özel sektörde yer alan inşaatta çalışma durumu vb.) göre iş güvenliği iklimi ve işyeri tehlike algılarının ele alındığı çalışmalar yapılabilir.

3. İş yaşamında çalışanların iş güvenliği iklimi ile çalışma ortamındaki tehlikelere ilişkin algı düzeyleri sosyo-demografik özelliklere ek olarak psiko-sosyal unsurlardan da etkilenebilmektedir. Bu nedenle inşaat işgörenlerinde psiko-sosyal değişkenlerin (özyeterlik düzeyi, algılanan kaygı ve stres düzeyi, iş doyum düzeyi, mesleki tükenmişlik düzeyi vb.) iş güvenliği iklimi ve işyeri tehlike algıları üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Altuğ, T. (2013). *Türkiye’de ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aydın, S. (2018). *Bir kamu hastanesinde çalışan hemşirelerde güvenlik iklimi algısının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Bayraktaroğlu, S., Aras, M., & Atay, E. (2018). Çalışanlarda iş güvenliği ve iş kazası algısı: mavi yakalılar üzerine bir araştırma. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 1-15.
- Camkurt, M. Z. (2013). Çalışanların kişisel özelliklerinin iş kazalarının meydana gelmesi üzerindeki etkisi. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24(6), 70-101.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çopur, Z., Varlı, B., Avşar, M., & Şenbaş, M. (2006). Ege Üniversitesi Hastanesi’nde çalışan ev idaresi personelinin iş kazası geçirme durumunun incelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9(2), 155-176.
- Çabuş, D. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği algılamalarının işgörenlerin demografik özelliklerine göre değerlendirilmesi: Isparta sağlık sektörü örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Çiftci, N. (2016). *İşçilerin planlı davranış kuramına göre iş sağlığı ve güvenliği davranışlarının güvenlik iklimine etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Demir, K. (2015). *İş sağlığı ve güvenliği denetimi ve bazı ülkelerden uygulama örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Demir, E. (2018). *İnşaat işçilerinin iş doyum düzeyleri ile iş güvenliği algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Eryılmaz, İ., Dirik, D., & Odabaşoğlu, Ş. (2019). Güvenlik iklimi algısı ve iş performansı ilişkisinde genel öz yeterliliğin düzenleyici rolü: helikopter teknisyenleri üzerine bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1854-1870.
- Glendon, A. I., & Litherland, D. K. (2001). Safety climate factors, group differences and safety behaviour in road construction. *Safety Science*, 39(3), 157-188.
- Hald, K. S. (2018). Social influence and safe behavior in manufacturing. *Safety Science*, 109, 1-11.
- Kaplanca, B. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının iş görenlerin tutumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Karadal, H., & Merdan, E. (2017). İşyeri yaralanmaları üzerinde güvenlik iklimi ve güvenlik kültürünün rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 912-919.
- Karadal, H., Merdan, E., & Abubakar, M. (2019). Güvenlik iklimi ve güvenlik kültürünün işyeri yaralanmaları üzerine etkisinde güvenlik davranışlarının aracılık rolü: döküm sanayinde bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 329-339.
- Karahan, B. (2014). *Sağlık kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Koç, M., & Akbıyık, N. (2011). Türkiye’de İş Kazalarının Maliyetleri ve Çözüm Önerileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 129-175.
- Koç, M. B. (2016). *İnşaat sektöründe çalışanların güvenlik iklimi ile ilgili alguları*. Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- MEB. (2014). *Mesleki gelişim, iş güvenliği ve işçi sağlığı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Külekçi, B. (2012). *Gemi inşa endüstrisi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği algularının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Obuz, S. (2016). *İnşaat sektöründe çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki bilgi düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Ören, K., & Er, M. (2016). Güvenlik ikliminin güvenlik performansına etkisi. *Emek ve Toplum*, 5(13), 48-66.
- Özel, S. (2009). *İşverenin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin cezai sorumluluğu*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sayıntürk, H. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine aykırı davranan işveren karşısında işçilerin hakları*. Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Şhin, N. S. (2010). *Yöneticilerin işgören sağlığı ve iş güvenliği uygulamalarına ilişkin tutumları ve inşaat sektöründe bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Temel, C.D. (2017). *İnşaat işçilerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda uygulama ve algulama düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Adana.
- Yavuz, N., & Doğan, A. (2020). İşyeri tehlike sınıflarına göre çalışanların güvenlik iklimi algularının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 1304-1315.

EXTENDED ABSTRACT

In this study conducted, it is aimed to examine the effects of the perception of occupational safety climate on the hazards in business life in the construction industry. In this study conducted, ‘Scanning Model’, one of the observational (empirical) study models that is widely used in the studies in the field of social sciences, was used. A total of 129 employees,

who include 9 women and 120 men, who work in companies which operate in the construction sector participated in this study. The personal information form which was prepared by the researcher was used to determine the information concerning the professional seniority levels of the employees who participate in the study and the status of having a work accident. 'Occupational Safety Climate Scale' developed by Glendon and Litherland (2001) was used by being adapted to Turkish in determining the occupational safety climate perceptions of the employees participating in the study. The 'Workplace Hazard Perception Scale', which was developed by Hald (2018) and whose Turkish validity and reliability study was conducted, was used in determining the workplace hazard perception of the employees who participate in the study.

When the relationships between the perceptions of occupational safety climate of the employees who participate in the study and the perceptions of hazard in the workplace are examined, it was determined that there are negative side and low level between the perception of safety climate, communication and support and the perception of ground surface hazards; and there is positive side and moderate level significant relationships between the perception of security climate, communication and support and the perception of weather condition and lighting hazards. On the contrary, it was determined that there is no significant relationship between perception of communication and support and the perception of remaining hazards and material hazards. According to the results of the relationship between the dependent variables, it is seen that the higher the occupational safety climate perceptions of the employees are, the lower their perception of hazards in the workplace are. One of the main reasons for this can be considered that employees work in a safer environment in workplaces where the occupational safety climate is provided, in parallel to this, their perception of accident risk in the workplace decrease. In the studies conducted on this subject in the literature, it has been found the findings that there is a significant relationship between the occupational safety climate and the perception of hazards in employees (Karadal et al., 2019: 329; Karadal and Merdan, 2017: 912).

It was found that the occupational safety climate perceptions of the employees who participate in the study differ significantly according to the professional seniority variable. When the findings were examined, it was determined that employees with a high level of professional seniority generally have a high perception of safety climate. One of the main reasons for this can be considered that as the level of professional seniority increases, the experience levels of the employees are high, and therefore they do not care enough about the risks related to occupational safety. In some studies in the literature (Çiftçi, 2016: 33), it was found that the perception of occupational safety climate differs according to the professional seniority variable.

When the perceptions of occupational safety climate among the employees who participate in the study were evaluated according to their status of having of occupational accident, it was determined that the perceptions regarding the adequacy of procedures, work pressure, personal protective equipment and safety rules sub-dimensions differ significantly. According to these results, it was found that the perception levels of employees who did not have an occupational accident were significantly higher than employees who had a work accident before in the sub-dimensions of the adequacy of procedures, work pressure, personal protective equipment and safety rules. One of the main reasons for this can be considered that those who have not had a work accident have higher awareness of occupational health and safety.

When the hazard perceptions in the workplace were evaluated according to the professional seniority levels of the employees who participate in the study, it was found that the employee perceptions regarding the ground surface hazards sub-dimension differed significantly

according to the professional seniority variable. In the sub-dimension of ground surface hazards, it was determined that employees with a high level of professional seniority also have a high perception of hazards. It can be thought that in the basis for the emergence of this result of the study is that as the level of professional seniority increases, the knowledge and awareness levels of employees about ground surface hazards also increase. In the studies conducted on this subject in the literature (Camkurt, 2013: 85), it is stated that as the professional seniority increases, the knowledge and skills of the employees also increase.

When it was considered according to the variable of having an occupational accident among the employees who participate in the study, it was determined that the employees' perception of hazards in the workplace did not differ significantly. One of the main reasons for this can be considered that most of the employees have not had a work accident in the past years. In addition, generally, the high level of knowledge of the employees about workplace hazards can be considered to be effective in the emergence of this result.

As a result, in this study examining the factors related to occupational safety climate and workplace hazard perceptions among individuals working in the construction industry, when the relationships between the employee' perception of workplace safety climate and workplace hazards were examined, it was determined that there were significant relationships between the occupational safety climate sub-dimensions and the level of perception of workplace hazards. When the findings concerning occupational safety climate were evaluated according to the socio-demographic characteristics of the employees who participate in the study, it was found that the occupational safety climate perceptions of the employees differ significantly according to their professional seniority and the status of having a workplace accident. When the findings concerning the workplace hazard perceptions of the employees who participate in the study were evaluated according to the socio-demographic variables, it was concluded that the perception level of the employees regarding the workplace hazards differ significantly according to the professional seniority variable, on the contrary, the workplace hazard perception do not differ significantly according to the status of having occupational accident of the employees.